

Dialogul dintre România și Ucraina în era diplomației de whatsapp

Angela Grămadă

Ultima vizită oficială a unui ministru ucrainean de externe la București a avut loc pe 13 octombrie 2017. La acea dată, Pavlo Klimkin¹, aflat în vizită de lucru în România, a avut o misiune dificilă și anume de a convinge partea română că Ucraina va ține cont de recomandările Comisiei de la Veneția cu privire la legea educației – o lege care a generat pentru Kiev mai multe dificultăți în dialogul bilateral cu mai mulți parteneri: Ungaria, România, Bulgaria, Grecia, Polonia, etc..

În anul 2020 diplomații ucraineni au reușit în doar câteva zile să demonstreze că interesele de politică externă în relația cu România au fost definite, iar obiectivele au fost formulate. Vizita la București a ministrului de externe ucrainean, Dmytro Kuleba, a avut drept obiectiv "identificarea de soluții pe termen lung privind unele aspecte relevante de pe agenda bilaterală, cu accent pe drepturile persoanelor aparținând minorității române din Ucraina."² Dincolo de acest obiectiv, prezentat oficial în comunicatul Ministerului Afacerilor Externe de la București, agenda a fost mult mai consistentă decât a putut să prevadă publicul din ambele țări.

***

După evenimentele din martie 2014 dialogul dintre București și Kiev a trecut prin transformări importante. Acest lucru nu este un know – how pentru publicul care urmărește evoluția interacțiunilor politice sau economice între cele două state vecine. Totuși, atunci când este studiat "entuziasmul public", se observă un nivel mai înalt la Kiev, nu la București. Situația este explicată în mare marte de problemele de securitate, adică agresiunea rusească în Estul Ucrainei, anexarea Crimeei, nevoia de a menține activ interesul partenerilor, de a informa și forma opinia publică internațională și de a folosi toate canalele de comunicare pentru aceasta. De cealaltă parte, Bucureștiul este mai retras și mai rigid în a formula și comunica în mod public obiective. Mesajele au un ton reținut, în care sunt transmise câteva idei: parcurs european, securitate regională, drepturile minorităților. Nicio audiere a ministrului de externe sau a candidatului pentru acest post nu se desfășoară fără întrebări despre Ucraina și minoritatea românească din partea reprezentanților comisiilor de audiere din parlamentul României: ce crede candidatul, cum va aborda situația comunității, ce trebuie să întreprindă România? Dincolo de aceste audieri, actorii politici români nu aprofundează subiectul pentru că este prea complex și necesită mai mult decât intuiție politică în a

---

¹Întrevederea ministrului afacerilor externe, Teodor Meleșcanu, cu ministrul ucrainean al afacerilor externe, Pavlo Klimkin. Comunicat de presă, Comunicat de presă, Ministerul Afacerilor Externe al României, 13 octombrie 2017, <http://mae.ro/node/43636>

² Consultări ale ministrului afacerilor externe Bogdan Aurescu cu omologul ucrainean Dmytro Kuleba, în marja RADR 2020, Comunicat de presă, Ministerul Afacerilor Externe al României, 07 septembrie 2020, <http://mae.ro/node/53543>

identifica potențiale voturi. O intervenție mai accentuată din partea deputaților români, a membrilor grupului de prietenie România – Ucraina din legislativ, ar însemna și mai multă acțiune, mai multă responsabilitate și implicare, respectiv cunoaștere a problemelor reale. Discursurile sunt declarative, pentru presă, fără să aibă vreun impact consistent asupra diplomației române, care trebuie să rămână atentă și vigilentă la definirea intereselor naționale de politică externă.

Vizita lui Dmytro Kuleba la București a fost un bun prilej de a observa comportamente diplomatice diferite. Prima reacție a fost aceea de a saluta importanța oferită evenimentului, fie ea și post-factum. O analiză mai atentă a comunicatelor de presă, a mesajelor transmise de către cei doi miniștri de externe, ucrainean și român, demonstrează că există, totuși, o sensibilitate a dialogului, altfel Bogdan Aurescu nu ar fi insistat asupra unei sesiuni închise de întrebări și răspunsuri, imediat după rostirea de către ministrul Kuleba a discursului său în cadrul Reuniunii Anuale a Diplomației Române din acest an. Faptul că demnitarul ucrainean a anunțat solemn că discută cu omologul său folosind aplicația Whatsapp³, nu a contribuit la omiterea temelor sensibile din agenda bilaterală de către partea română.

Temele cele mai importante ale vizitei, conform discursurilor oficiale, au fost următoarele:

- **Consulat nou: multiplicarea oportunităților**

În timp ce ministerul de externe organiza Reuniunea Anuală a Diplomației Române (#RADR2020) și era preocupat de comunicarea mesajelor principale ale evenimentului publicului, autoritățile de la Kiev valorificau vizita întreprinsă de Dmytro Kuleba la București, prezentând-o ca pe un eveniment important, cu impact pe termen lung asupra dialogului bilateral. Astfel, atât ministerul de externe de la Kiev⁴, cât și presa ucraineană,⁵⁶ au publicat în timp foarte scurt mai multe detalii despre înțelegerile la care au ajuns cele două părți. Printre aceste înțelegeri se număra și deschiderea unui nou consulat la Sighetul Marmăției⁷. Din comunicatele de presă au lipsit detalii cu privire la oportunități. A fost mai mult o menționare a reușitei înțelegerii din cadrul dialogului bilateral. Or, publicul ar fi putut aprecia și comunicarea unor beneficii suplimentare, în afară de tradiționalele servicii consulare.

---

³ Și ministrul român de externe a menționat în discursul său că au existat mai multe discuții telefonice între cei doi omologi: "Cu domnul ministru Kuleba am avut un set întreg de discuții telefonice în această perioadă". Declarația de presă comună a ministrului afacerilor externe al României Bogdan Aurescu cu ministrul afacerilor externe al Ucrainei Dmytro Kuleba, Comunicat de Presă, Ministerul Afacerilor Externe al României, 08 septembrie 2020.

⁴ [Dmytro Kuleba](#): «Я ухвалив рішення відкрити консульство у місті Сігету Мармацієй. Я знаю, що це важливе, ключове місце для українців Румунії. Нове консульство створить доступ до якісних сервісів, а також стане інструментом кращої взаємодії з вами для збереження нашої культури та зміцнення відносин України з Румунією». Ministerul Afacerilor Externe al Ucrainei, pagină oficială Facebook, 7 septembrie 2020, <https://www.facebook.com/UkraineMFA/posts/3228514833869081>

⁵ Украина открывает новое консульство в Румынии, - Кулеба, Espresso TV, 07 septembrie 2020, https://ru.espresso.tv/news/2020/09/07/ukrayna_otkroet_novoe_konsulstvo_v_rumynyy_kuleba

⁶ Україна відкріє ще одне дипломатичне представництво в Румунії, LB.ua, 07 septembrie 2020, https://lb.ua/world/2020/09/07/465431_ukrayna_vidkriie_shche_odne_diplomatichne.html?fbclid=IwAR1hzq5nEVjCeN53MnkF8RjaclwPSVw8bZ8gW6D51ZMtVsv2RBqRPB3LxRY

⁷ Consulatul României la Solotvino, Ucraina, a fost inaugurat pe data de 10 mai 2016.

- ***Diaspora ucraineană din România***

În cadrul aceluiași discurs, ministrul Kuleba a ținut să accentueze rolul pe care îl are minoritatea ucraineană în promovarea intereselor Ucrainei în afara țării, invitându-i pe reprezentanții acesteia să participe la elaborarea unei politici pentru diasporă⁸.

Majoritatea vizitelor oficialilor ucraineni în România au incluse în agendă reuniuni cu reprezentanții minorității ucrainene. Totuși, de această dată ceremonia întrunirii a fost prezentată mult mai insistent publicului. Este posibil ca partea ucraineană să-și fi dorit să accentueze că nu numărul reprezentanților minorității este important, ci faptul că această comunitate, care deși este integrată în societatea românească, va avea parte de aceeași atitudine din partea Kievului, precum cea românească din partea Bucureștiului. Diferența, însă, o face modul în care chiar reprezentanții minorităților etnice comunică⁹ publicului problemele cu care se confruntă. Abordarea mai rigidă sau, dimpotrivă, mai incluzivă, face diferența. Minoritatea românească se adresează autorităților ucrainene cu rugămintea de a le fi luate în considerare probleme care se referă la limbă, educație, drept de reprezentare a intereselor lor la nivel local. În România, minoritatea ucraineană încearcă să includă mai rar pe agenda publică teme care se referă la educație și abia în ultimul timp formulează mesaje electorale mai consistente decât în anii precedenți.

- ***Minoritățile – subiectul dificil al agendei***

Mai mulți vecini (parteneri) ai Ucrainei au formulat în ultimii ani obiecții față de modul în care sunt respectate drepturile minorităților etnice în această țară. Pe rând, legea despre politica lingvistică și legea despre educație au generat dacă nu doar nemulțumire, dar chiar și tensiuni politice, capabile să afecteze dialogul bilateral. Autoritățile de la Kiev au declarat de mai multe ori că vor respecta recomandările Comisiei de la Veneția, că vor implementa gradual ceea ce este prevăzut în legislația națională și cea internațională la care Ucraina a aderat. În pofida acestu fapt, de multe ori din regiunile sau localitățile locuite compact de diferite minorități sunt reflectate în presa din Ucraina și nu numai, opinii ale reprezentanților minorităților etnice care susțin că le sunt afectate drepturile.

Cel mai dificil dialog pe acest subiect este cel cu Ungaria. Budapesta folosește această temă pentru a atinge și obiective de politică internă, nu doar de politică externă. Pe rând și alte state au formulat pretenții Ucrainei cu privire la necesitatea de a respecta drepturile minorităților. România nu este o excepție, doar că în acest caz situația este abordată cu o mai mare prudență. Ucraina nu se poate lipsi de susținerea pe care i-o poate oferi Bucureștiul în diferite formate de negociere și cooperare internațională, de aceea și discuțiile, uneori dificile, nu sunt la vedere, iar opinia publică nu poate să analizeze decât conținutul comunicatelor de presă emise de cele două instituții diplomatice.

---

⁸ Дмитро Кулеба на зустрічі з громадою в Бухаресті: Україна відкриє нове консульство в Румунії, Ministerul Afacerilor Externe al Ucrainei, 07 septembrie 2020, <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-na-zustrichi-z-gromadoyu-v-buharesti-ukrayina-vidkriye-nove-konsulstvo-v-rumuniyi>

⁹ Asociația Experts for Security and Global Affairs a publicat în această perioadă câteva analize despre implicarea comunității etnice ucrainene în alegerile locale din 27 septembrie 2020 din România. În aceste analize, autorul, Cătălin-Gabriel Done, evidențiază strategia adoptată de Uniunea Ucrainenilor din România pentru acest scrutin electoral. Mesajele pe care au încercat să le promoveze candidații sunt mai mult de natură social-economică, fără a se referi prea mult la identitatea separată a comunității. Mai multe detalii găsiți pe www.esga.ro.

Poziționarea și abordarea "meticuloasă" a României față de situația minorității românești este raportată la provocările de securitate cu care se confruntă statul vecin.

Totuși, cei care par a fi "vigilenți" la interesele etnicilor români din Ucraina sunt politicienii de la București. Aceștia formulează întrebări "îndrăznețe" la audierile parlamentare, atunci când este propusă candidatura unui nou ministru de externe sau în preajma campaniilor electorale. Dar, așa cum am menționat anterior, fără a deveni profunzi. Mesajele transmise de reprezentanții etnicilor români ajung destul de selectiv la actorii politici de la București, MAE rămânând a fi principala instituție care formulează pretenții pe un ton mai grav și insistă pe respectarea drepturilor omului.

Revenind, însă, la vizita ministrului de externe ucrainean, este interesant a aprecia aici acea schimbare de paradigmă pe care Dmytro Kuleba a aplicat-o drept strategie pentru abordarea publică. Oficialul ucrainean nu a ezitat să facă referințe la drepturile minorității românești din Ucraina, asumându-și public subiectul și responsabilitatea de a respecta întocmai recomandările forurilor internaționale care au fost abordate pe acest subiect, adăugând totuși în discursul său și o încurajare pentru autoritățile române de a respecta drepturile minorității etnice ucrainene de pe teritoriul României. Practic, diplomatul ucrainean aproape a pus semnul egalității între practicile promovate de conducerea celor două state în relațiile cu minoritățile etnice. Dacă nu este tratată selectiv aici și fermitatea cu care a abordat subiectul reformei administrative (Ucraina nu va accepta amestec în treburile interne, cu referință aici la modul de organizare administrativ-teritorială), care nu poate exclude tema minorităților, atunci devine clar de ce o parte din reprezentanții mass-mediei, care au mediatizat vizita, nu au omis această oportunitate de a aprecia discursul lui Dmytro Kuleba ca fiind unul ofensator, chiar agresiv cu interesele României.

Ceea ce trebuie să înțeleagă publicul din România este distincția dintre discursul public, la care au avut toți acces prin conferința de presă și discursul în spatele ușilor închise, la care majoritatea dintre noi nu a putut să participe. Esența acestei vizite pentru partea ucraineană trebuie să fie căutată, identificată și analizată în această parte a declarației ministrului Bogdan Aurescu despre Protocolul elaborat de Comitetul mixt pentru protecția drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale:¹⁰

"Suntem în proces de a conveni Protocolul ultimei sesiuni a acestui Comitet, care a avut loc în decembrie 2018. Sperăm să putem semna cât mai curând acest protocol, iar, până la finalul anului, să începem o nouă sesiune a acestui Comitet."

Fără semnarea acestui protocol, partea ucraineană este conștientă că nu se poate avansa prea mult în dialogul bilateral. El va fi fundamentul simbolic pentru a încuraja celelalte domenii de cooperare, dar și finalizarea negocierilor pentru semnarea Protocolului de cooperare bilaterală în domeniul educației și a Acordului cuprinzător pentru protecția drepturilor minorităților naționale.

- **Platforma pentru Crimeea**

---

¹⁰ Declarația de presă comună a ministrului afacerilor externe al României Bogdan Aurescu cu ministrul afacerilor externe al Ucrainei Dmytro Kuleba, Comunicat de Presă, Ministerul Afacerilor Externe al României, 08 septembrie 2020.

Ministrul de externe al Ucrainei a lansat părții române invitația de a adera la lucrările unei noi platforme care se conturează în prezent. Partea ucraineană este ferm convinsă că prezența României în cadrul acestei platforme, chiar în calitate de fondator, poate să fie benefică nu doar pentru Ucraina. Autoritățile ucrainene încearcă să extindă cercul de beneficiari ai unor platforme de dezbatere a problemelor de securitate cu care se confruntă regiunea, să le explice semnificația partenerilor de dialog și să le încurajeze implicarea. Comunicatul de presă al Ministerului Afacerilor Externe al Ucrainei menționează evenimente din Estul Ucrainei, despre importanța informării corecte și semnificația menținerii sancțiunilor de către partenerii occidentali¹¹.

Majoritatea acestor parteneri sunt state europene, care înțeleg că securitatea nu poate fi asigurată fără fundamente democratice reale. Părțile au nevoie de garanții de respectare a angajamentelor asumate, de respectarea drepturilor omului și a proprietății private, de funcționare a instituțiilor publice și a justiției.

Ucraina a făcut progrese în diferite domenii. Unele reforme sunt apreciate, mai ales cele care se referă la capacitățile de apărare ale țării. Dar, este nevoie de a depune eforturi sistemice pentru a menține interesul activ pentru soluționarea conflictului din estul țării. Aceasta presupune eforturi conjugate și voință politică pentru reforme și transformări.

- **Cooperarea economică, energetică și tehnico - științifică – beneficii pentru ambele părți**

Dmytro Kuleba a anunțat în cadrul conferinței de presă crearea unui grup de lucru pe probleme de cooperare energetică. Membrii acestui grup de lucru vor fi experți din cadrul ministerelor de resort din ambele țări. Potențialul unei asemenea interacțiuni, la nivel de experți, reprezentanți ai unor instituții publice, este mare și poate să abordeze teme de cooperare multiple: de la vânzare și livrare de energie electrică până la tranzit de gaze naturale.

Accentele pe cooperarea economică sunt extrem de importante, pentru că ele arată disponibilitatea ambelor părți de a oferi dialogului mai mult pragmatism și de a asigura condițiile necesare pentru interacțiunea dintre locuitorii ambelor state vecine. Susținerea grupurilor de lucru, inclusiv de către actorii politici care formulează la nivel declarativ obiective politice ambițioase în dialogul cu Ucraina, trebuie să se axeze și pe generarea de oportunități economice, inclusiv pentru comunitatea românească din Ucraina. Ambele capitale cunosc dosarele problemă din cadrul dialogului bilateral și, respectiv, pot evalua corect și responsabil factorii și elementele care nu permit dezvoltarea interacțiunilor bilaterale.

În loc de concluzii

Asistența umanitară oferită în primăvara anului 2020 de București pentru Ucraina a fost apreciată, chiar dacă au existat anumite dificultăți tehnice, mai mult de natură juridică, pentru a fi acordată în timp util. Comunicarea strategică, în context pandemic, iar mai apoi și oferirea unui

---

¹¹ Tot la începutul lunii septembrie curent, un alt oficial ucrainean, Andrii Taran, ministrul apărării al Ucrainei, a efectuat o vizită la București. În cadrul acestei vizite a fost semnat un acord de cooperare tehnico-militar, care a fost negociat mai mulți ani. Ucraina și România au semnat un acord de cooperare tehnico-militară, Ambasada Ucrainei în România, 05 septembrie 2020, <https://romania.mfa.gov.ua/ro/news/ukrayina-ta-rumuniya-pidpisali-mizhuryadovu-ugodu-pro-vijskovo-tehniche-spivrobotnictvo>

statut special omologului său ucrainenan de către Bogdan Aurescu în cadrul #RADR este simbolică și exprimă o deschidere din partea ambelor părți cel puțin pentru a discuta probleme sensibile. Vizita ministrului de externe al Ucrainei, Dmytro Kuleba, devine astfel cel mai important eveniment al anului 2020 în dialogul bilateral dintre România și Ucraina.

Cu toate acestea, este important ca aprecierile discursurilor oficiale să nu se oprească doar asupra părții festive, pline de pathos, ci să se aplece mai mult, mai consistent și mai coerent asupra dosarelor tematice din cadrul dialogului bilateral dintre cele două state vecine. Nu există progres semnificativ în interacțiunea dintre Kiev și București. Stagnarea, însă, nu este o soluție. Discuțiile trebuie să obțină un caracter permanent, axat pe soluții și recomandări pentru a îmbunătăți negocierile care au loc în cadrul grupurilor de lucru sau al comisiilor mixte și, respectiv, pe multiplicarea rezultatelor potențiale.

© Copyright Asociația Experts for Security and Global Affairs (ESGA)

București, Romania

2020

www.esga.ro